

9

Dogovaranje i uvežbavanje pravila za razgovor

Cilj

Đaci otkrivaju i uvežbavaju pravila koja su važna za uspješno vođenje razgovora udvoje ili u grupama. Oni na taj način šire komunikacione i socijalne kompetencije i uče da se adekvatno izražavaju na svom prvom jeziku i u okviru grupnih diskusija itd.

2–9. razr.

15–30 min.

Materijal:
Eventualno plakat.

Napomene:

- Osnovni preduslov svakog produktivnog razgovora ili diskusije je poštovanje određenih pravila u razgovoru i demokratsko ponašanje. To važi za privatne situacije, ali naročito u kontekstu škole, u kojoj je vaspitanje dece u pravcu korektnog vođenja razgovora jedan od ciljeva socijalnog i jezičkog vaspitanja uopšte. Podrazumeva se da je izgradnja odgovarajuće jezičke kultura dugoročni proces na kojem se neprestano radi.
- Pored eksplicitnih pravila za U, ovde je reč o još jednoj, jednako važnoj dimenziji. Ona se odnosi na N i njegovo/njeno ponašanje tokom razgovora i diskusija. Pogl. 4b u Uvodu govori o tome; podsetićemo samo na ključne momente – N se drži u pozadini, promišljeno formulisanje otvorenih pitanja i impulsa, delegiranje funkcije moderacije učenicima.

Struktura i najvažniji elementi vaspitanja u pravcu korektnog vođenja razgovora:

- Najbolje je početi od neke autentične situacije u kojoj je komunikacija bila ometana, recimo, tako što je neko stalno prekidao druge dok govore, ili ih je napadao davanjem komentara koji nisu fer. Pošavši od takve situacije, može se otpočeti razgovor o pitanju „Na koji način možemo bolje i ravnopravnije diskutovati jedni s drugima?“
- Razgovor o prva dva ili tri pravila (ne više od toga!), dogovaranje pravila i njihovo zapisivanje na jedan plakat. Važno je da U sami formulišu pravila, a ne da ih jednostavno kaže N. Vrlo je verovatno da je tema govorne kulture i govornih pravila za U već poznata iz redovne nastave. Primeri pravila za razgovor nalaze se dole.
- U naredne 2–3 sedmice pravila se više puta uvežbavaju. Za tu vežbu moguće je zadužiti nekoga iz razreda; on ili ona uvek sme odmah intervenirati ako neko prekrši jedno od pravila.
- Narednih meseci se pravila nadograđuju, produbljuju i dalje uvežbavaju.
- Trebalo bi redovno voditi i diskusije o pitanju na koji način se promeni kultura razgovora u razredu i gde U misle da je potrebno još nešto popraviti.
- Neka pravila je moguće uvežbavati uz male pomoćne strategije; upor. primere dole.

Primeri pravila za razgovor:

- Govorim jasno i glasno.
- Slušam osobu koja govori.
- Nikoga ne prekidam.
- Kada želim nešto da kažem, dižem ruku.
- Poštujem mišljenja ostalih učenika u razredu.
- Nikome se ne podsmevam i nikome se ne rugam zbog mišljenja koje ima.
- Ne udaljavam se od teme diskusije.
- Nadovezujem se na ono o čemu je govorila osoba pre mene.
- Dok govorim, sagovornike gledam u oči.

Primeri pomoćnih strategija za sprovođenje određenih pravila:

- Uz pravilo da se sagovornik ne prekida: dete koje govori drži loptu ili kamen u rukama. Kada je završilo s govorom, ono loptu daje drugom detetu koje se javilo za reč. Na taj način je jasno da govori samo ono dete u čijim rukama je lopta.
- Uz pravilo o aktivnom slušanju, odnosno, o nadovezivanju na reči prethodnog govornika: tokom 2–3 diskusije svaki govor mora početi sledećim rečima: „XY je rekao/rekla da... Ja o tome mislim...“. Upor. i dole br. 12 sa pobrojanim specijalnim delovima rečenica.
- Varijanta uz aktivno slušanje: svaki/svaka U mora tokom diskusije makar jednom nešto upitati (npr. „XY, jesam li te dobro razumeo/razumela; ti misliš da...?“).
- Pomoćne strategije za povlačenje N iz centralne pozicije:
  - a) Đaci se sami prozivaju (ili daju loptu dalje, vidi gore).
  - b) Za svaku veću diskusiju određuje se U viših razreda za moderatora/moderatorku. To dete se sa N priprema za diskusiju, formuliše prva pitanja ili impulse i moderira dalji tok. N interveniše samo kad je to nužno. Upor. takođe dole br. 14 i 15.
- Pomoćna strategija za učešće po mogućstvu svih U u razgovoru: svako dete dobija tri dugmeta, spajalice ili papirića. Đaci sede ukrug; ko je učestvovao u diskusiji odlaže jedno dugme na sredinu poda. Cilj je da svi U odlože svu dugmad. Ovom strategijom se sprečava da neki U govore previše, a drugi premalo.